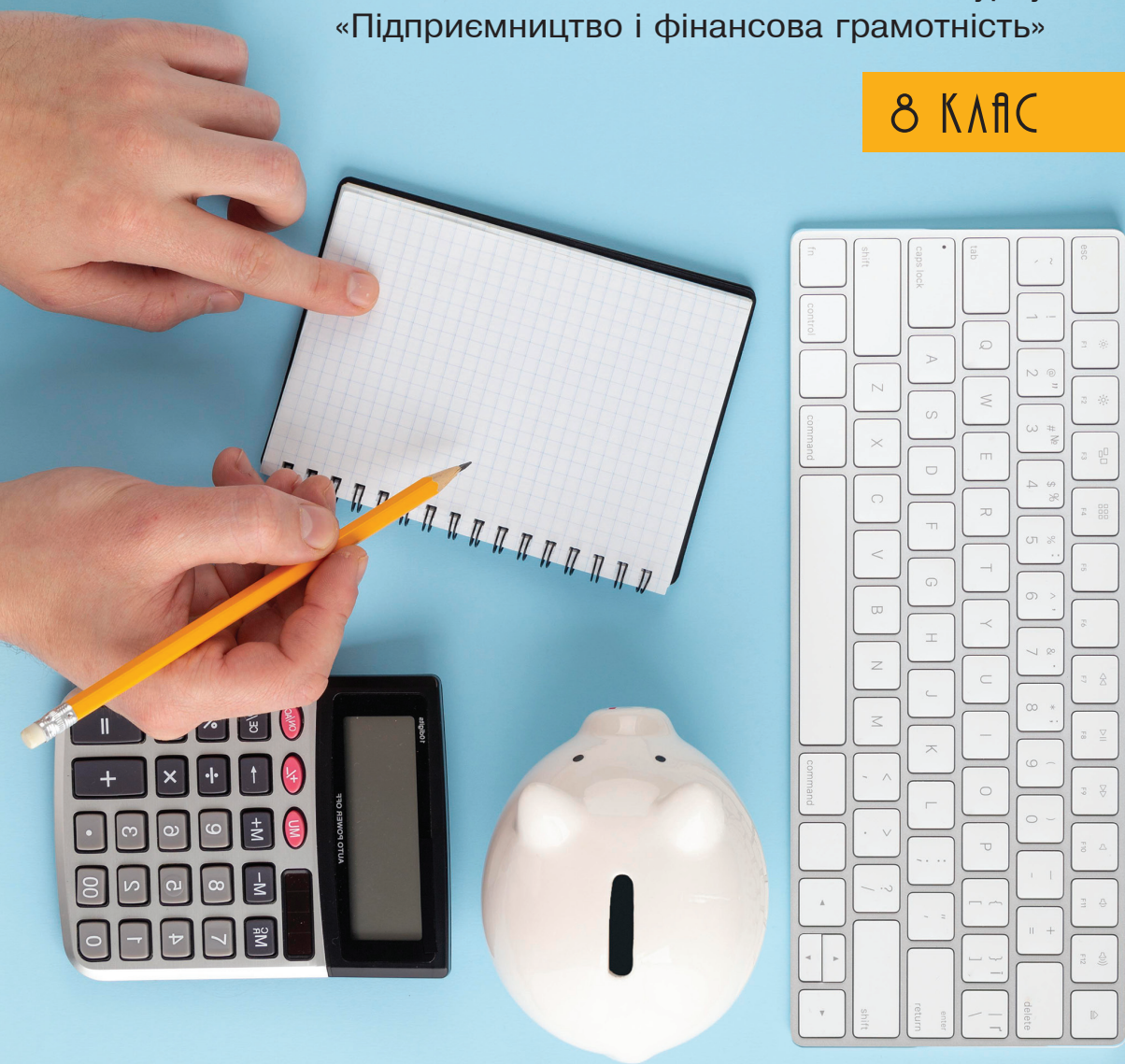

ВІКТОРІЯ РОЛІК, ЛЕСЯ ВОЙТИЦЬКА, ОЛЕНА ТРИГУБ

ФІНАНСОВИЙ ЩОДЕННИК

Робочий зошит із курсу
«Підприємництво і фінансова грамотність»

8 КЛАС

Вікторія Ролік, Леся Войтицька, Олена Тригуб

ФІНАНСОВИЙ ЩОДЕННИК

Робочий зошит із курсу
«Підприємництво і фінансова грамотність»

8 КЛАС

.....

.....

.....

.....

Київ
Видавничий дім «Освіта»
2024

Друже / подруго!

Скористайся «Фінансовим щоденником», щоб поглибити свої знання з підприємництва та фінансової грамотності та досягнути своїх цілей у житті!

Він містить завдання, які допоможуть тобі ефективно засвоїти матеріал підручника, зрозуміти свої сильні та слабкі сторони, розвинути корисні звички та навчитися добре розбиратися в особистих фінансах.

У підручнику ці завдання позначено так:

За допомогою фінансового щоденника ти навчишся вести бюджет і заощаджувати. Для цього зазирни у блок з **аркушами управління власними коштами**. Вони містять шаблони бюджету на тиждень і місяць, а також трекер заощаджень. Заповнюй їх регулярно, щоб взяти під контроль свої доходи й витрати, бачити, як швидко ти рухаєшся до своїх цілей, якими б недосяжними вони не здавалися!

А ще важливо уміти відзначати свої досягнення та успіхи, щоб мати сили рухатись вперед. Для цього є окремі аркуші досягнень в кінці кожного місяця.

У зошиті зустрічаються завдання, які потрібно виконати в **e-додаток**.

Їх позначено так:

Коли побачиш таку позначку, перейди за посиланням:

<https://smarttextbook.com.ua/entrepreneur>

Відкрий відповідне завдання за номером і виконай його.

Якщо захочеш довірити щоденнику щось важливе чи просто записати свої думки, скористайся **листами для нотаток**.

В кінці фінансового щоденника є **глосарій**, який містить усі важливі терміни і поняття з фінансової грамотності. Це допоможе тобі краще орієнтуватись у темах підручника.

Якими б не були обставини, не полишай віри, докладай зусиль, продовжуй іти до своєї мети, старанно навчайся. Тоді одного дня ти впевнено зможеш сказати: **«Знаю все про гроші»**.

З вірою в тебе! Успіхів!

Авторки

“Варто тільки повірити, що ви можете, —
і ви вже на півдороги до цілі.

”

ТЕОДОР РУЗВЕЛЬТ, американський політик, 26-й президент США

Мій план на навчальний _____ рік

Моя головна мета на цей навчальний рік

Цього року мені важливо _____

Досягнути _____

Зробити _____

Навчитися _____

Зрозуміти _____

Дізнатися _____

Удосконалити _____

Мої великі цілі в житті

Я мрію про _____

§ 1. Фінансова стійкість і фінансовий добробут

Як ти вважаєш, у чому секрет фінансового успіху?

Завдання «Мої цінності»

Запиши, які фінансові рішення ти ухвалював / ухвалювала протягом тижня. Проаналізуй, які цінності вплинули на них.

Наприклад: почав / почала записувати свої витрати (цінність — фінансова незалежність); сортував / сортувала сміття (цінність — турбота про довкілля); заощадив / заощадила у скарбничку 50 грн (цінність — фінансовий добробут); купив / купила свіжі фрукти для перекусу (цінність — здорове харчування).

Мої фінансові рішення	Мої цінності

ПОРАДА

Деякі цінності можуть бути зі знаком «мінус». Наприклад, прагнення до збагачення попри моральні застороги. Цінності не є чимось постійним. Ми можемо переглядати і змінювати їх, якщо вони не ведуть до потрібних результатів.

Завдання «Мої життєві ресурси»

Проаналізуй і запиши у таблицю власні життєві ресурси, використовуй запитання у якості підказок.

МОЇ ЖИТТЄВІ РЕСУРСИ

Моє здоров'я

Наприклад, почуваю себе гарно/погано, займаюсь спортом, життєрадісний/життєрадісна, пригнічений/пригнічена.

Яке твоє здоров'я? Як ти себе почуваєш?

Мої знання й уміння

Наприклад, іноземні мови, програмування, акторська майстерність, читання, гра на музичному інструменті, написання віршів, мелодій.

Які твої знання і уміння?

Моє спілкування

Наприклад, родина, однолітки, однодумці, друзі, наставники, експерти, свій варіант.

З ким ти спілкуєшся? _____

Мої цінності

Наприклад, сім'я, друзі, освіта, хобі, здоров'я, гроші, домашні улюбленці, подорожі, допомога іншим, старанність, свій варіант.

Які твої цінності? _____

Моя велика ціль

Наприклад, здобути професію, стати відомим, написати книгу, винайти ліки, свій варіант.

Що для тебе складає сенс життя? Яка твоя велика ціль?

Аналіз результатів

1. Які з перерахованих вище життєвих ресурсів для тебе найголовніші? Запиши.

Мій пріоритет _____

2. Чи хотів би/хотіла би ти щось змінити у своєму переліку життєвих ресурсів?

Мені б хотілось більше (менше) _____

3. Склади план дій. Вибери один або два приклади зі своїх життєвих ресурсів, удосконаливши які, ти можеш якісно змінити своє життя вже зараз.

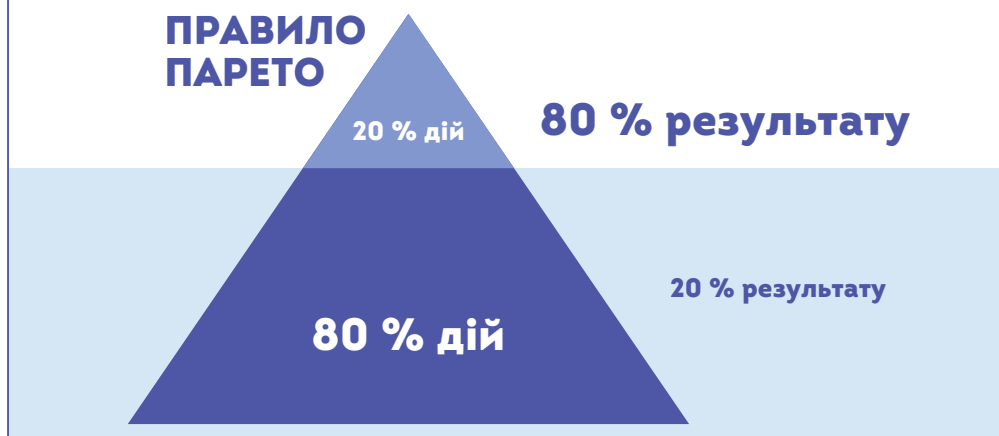
Цього місяця я буду працювати над _____

Використай для цього **правило Парето**, яке стверджує, що 20% дій дають нам 80% нашого результату.

Наприклад, покращення самопочуття та настрою може додати сил протягом дня, дасть змогу встигати більше та отримувати максимум задоволення від спілкування і життя загалом.

Або інший приклад: навички з фінансової грамотності дозволять із часом покращити рівень життя, реалізувати свої мрії та досягнути вагомих результатів.

ПОРАДА Переглядай свій опис власних життєвих ресурсів час від часу, наприклад, раз на чверть або кожного разу, коли виникає важливе завдання, щоб проаналізувати свої життєві ресурси, ефективно їх використати або підтягнути те, чого не вистачає.

Завдання «Мій рівень фінансової грамотності»

Пройди тестування та визнач свій рівень фінансової грамотності. Виконай завдання 1.3 в **е-додатку**.

Мої результати тестування: балів.

Дослідження фінансових звичок

У вільний час серед своїх однокласників та однокласниць проведи дослідження фінансових звичок і знайди трьох людей, які відповідають описаним критеріям.

Презентуй отримані результати в класі.

Мої однокласники та однокласниці, які:	Ім'я	Ім'я	Ім'я
має фінансову ціль			
визначився / визначилася з майбутньою професією			
регулярно заощаджує			
заробив / заробила свої перші власні гроші			
користується банківською картою			
веде бюджет			
має кредит			
прочитав / прочитала хоча б одну книжку з фінансової грамотності			

Головна думка

Шлях до фінансового успіху включає наступні кроки:

- налаштуй свій внутрішній компас цінностей;
- використовуй усі свої ресурси: розвивай свої здібності й компетентності;
- знайди свою улюблену справу;
- практикуй фінансову грамотність;
- будь наполегливим / наполегливою і підприємливим / підприємливою.

Інвестиції в знання завжди дають найбільший прибуток.

БЕНДЖАМІН ФРАНклІН

ЦІКАВО!

У бізнесі поняття *людський капітал* означає працівників. Інвестиції в людський капітал передбачає навчання співробітників, проходження різноманітних тренінгів, що сприяють підвищенню їхньої продуктивності на роботі.

§ 2. Фінансова культура

Як ти вважаєш, як стати фінансово грамотним/грамотною?

Завдання «Мої фінансові компетентності»

Пригадай теми й ситуації, у яких потрібні фінансові знання. Запиши три теми, у яких ти вже гарно орієнтуєшся і три теми, знання з яких ти хотів би/хотіла б покращити.

Теми з підприємництва і фінансової грамотності, у яких я вже добре орієнтуюсь:

1

2

3

Теми, знання з яких я хотів би / хотіла б покращити:

1

2

3

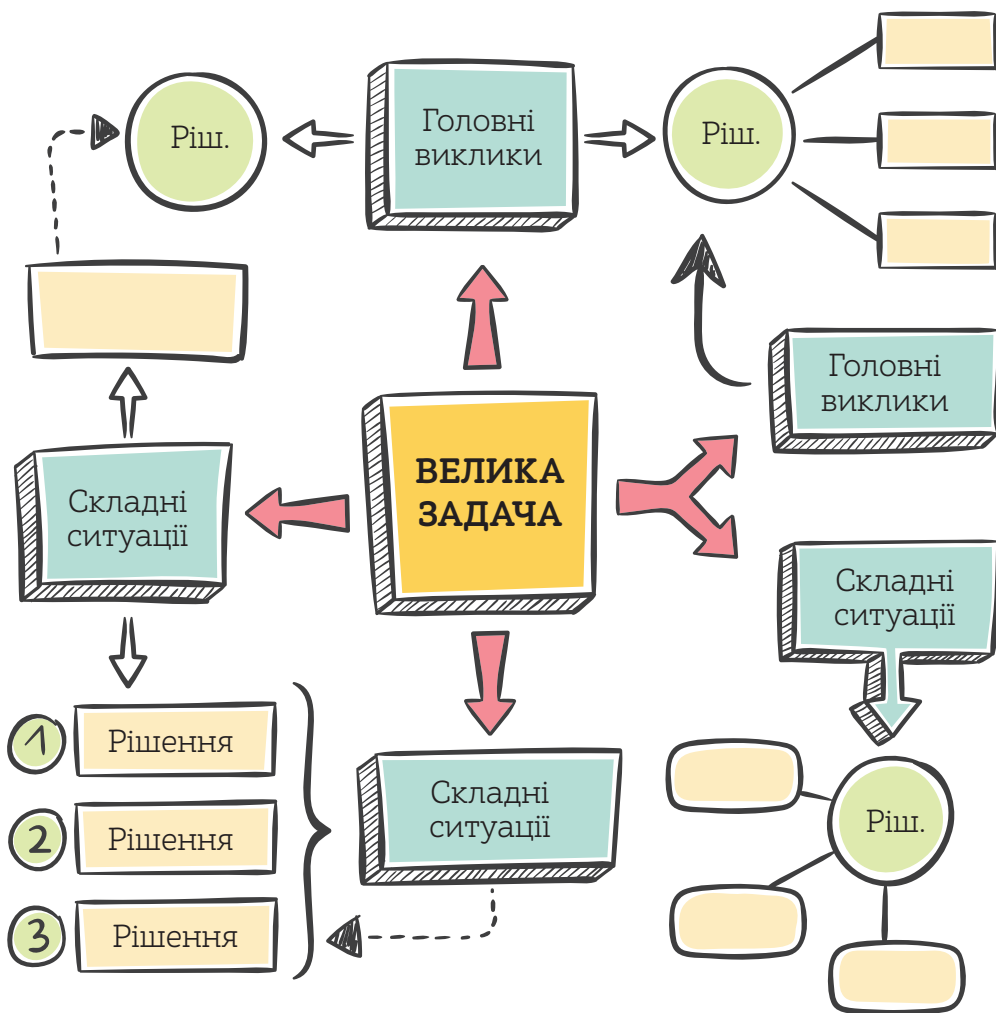
Дослідження «Як допомогти учням та ученицям сформувати високу фінансову культуру»

Досліди питання «Як допомогти учням та ученицям сформувати високу фінансову культуру». Оформи власні ідеї у вигляді інтелект-карти / ментальної карти (від англ. *mind map*). Таку схему можеш створити власноруч у фінансовому щоденнику (с. 13) або за допомогою сучасних онлайн-інструментів (наприклад, Draw.io, Canva тощо).

Ти вже знаєш, що фінансова грамотність передбачає велику кількість компетентностей, тобто знань, умінь і навичок. Отже, підвищення фінансової грамотності та формування на її основі високої фінансової культури — доволі складне завдання. Для виконання складних завдань у бізнесі використовують **метод Mind Map**. Це карта, яка дає змогу розділити велику задачу на частини і знайти рішення до кожного елемента.

Як скласти інтелект-карту / ментальну карту

- 1 У центр схеми помісти велику задачу. Наприклад, питання, яке треба дослідити «Як допомогти учнівству підвищити рівень своєї фінансової грамотності».
- 2 Склади список потенційно складних ситуацій, пов'язаних із фінансами, для учнів та учениць твого віку.
- 3 Сформулюй п'ять головних викликів (на основі п. 2). Розмісти їх навколо основної задачі й познач стрілками.
- 4 Запропонуй по три рішення на кожен виклик. Розмісти рішення навколо кожного виклику, якого вони стосуються.

Таку карту ще називають деревом рішень: складна задача — це стовбур, гілки — це менші задачі. Великі гілки можуть також мати кілька розгалужень і так далі.

Під час складання карти можна використовувати не тільки слова, а й малюнки, різні кольори.

Карта допоможе знайти відповіді й побудувати план дій для комплексних задач, як-от фінансове планування життя, розробка власного бізнесу чи пошук ідей для підробітку.

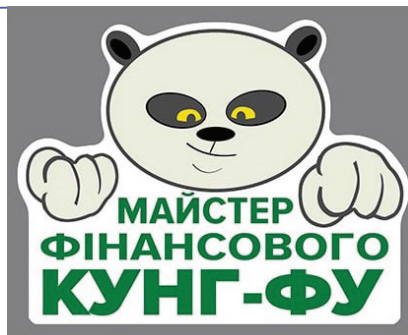
Головна думка

Щоб стати фінансово грамотним / грамотною, дотримуйся простих правил:

- веди свій бюджет;
- вчися планувати витрати;
- будь економним / економною;
- став цілі та заощаджуй;
- цікався фінансовою інформацією.

Завдяки цьому ти навчишся ухвалювати далекоглядні фінансові рішення, які будуть сприяти твоєму добробуту й фінансовій стійкості. Пам'ятай, фінансова грамотність — це не тільки знання, але і практика корисних звичок.

Зрозумій сенс успіху.

Незважаючи на свій стан, я ніколи не вимірюю успіх в доларах. Доживши до солідного віку, я зрозумів — успіх в житті вимірюється не грошима, а кількістю людей, яких ти любиш і які люблять тебе.

БОРРЕН БАФФЕТ

§ 3. Фінансові цілі

Як ти вважаєш, як досягати фінансових цілей?

Завдання «Лист собі через 10 років "Мій фінансовий план"»

Запиши у два стовпчики все, що тобі хочеться мати зараз, і все, що буде важливо для тебе через 10 років. Використовуй підказки та додавай власні ідеї.

Важливо зараз

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Буде важливо через 10 років

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ПІДКАЗКА 1

ЗАОЩАДЖЕННЯ

ДОБРОБУТ ПОДОРОЖІ
МАШИНА СІМ'Я КОСМЕТИКА ТЕЛЕФОН
ГІТАРА ВЛАСНЕ ЖИТЛО РОБОТА НОУТБУК
НОВИЙ ОДЯГ ДОМАШНІЙ УЛЮБЛЕНЕЦЬ
ТІСТЕЧКО ВЕЛОСИПЕД ВЛАСНА СПРАВА ГРОШІ
ВІДПУСТКА ЖИТТЯ В МИРНІЙ, УСПІШНІЙ УКРАЇНІ

ПІДКАЗКА 2

Фінансовий план життя зазвичай включає:

- планування бюджету;
- управління боргами;
- заощадження;
- інвестування;
- визначення фінансових цілей, зокрема, пенсійне планування.

Завдання «Мої потреби і бажання»

Проаналізуй, що з твого листа у попередньому завданні є потребами, а що бажаннями. Запиши їх у два стовпчики.

Потреби — це те, що є основним, необхідним або обов'язковим для життя, здоров'я, безпеки та добробуту людини.

Бажання — це те, що людина прагне мати, досягнути, щось більше ніж просте задоволення основних потреб.

Мої потреби

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Мої бажання

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1. Не знаєш, яку фінансову ціль вибрати?

Використовуй поняття альтернативної вартості. Запитай себе, від яких інших можливостей я відмовляюся, коли вибираю якусь «конкретну пропозицію».

2. Додаткові запитання, які також можуть бути корисними для ухвалення рішення:

- Які переваги та недоліки має ця пропозиція (товар або послуга) в порівнянні з іншими?
- Чи можна зробити кращий вибір?

3. Запитання щодо альтернативної вартості може допомогти тобі також в плануванні часу, який є одним з найважливіших ресурсів. Наш час обмежений. Втрачений час означає втрачені можливості.

Завдання «Мої SMART-цілі»

Сформулуй власні SMART-цілі на основі своїх потреб та бажань.

S	M	A	R	T
Specific	Measurable	Achievable	Relevant	Time-bound
Конкретна	Вимірювана	Досяжна	Актуальна	Обмежена в часі

Мої цілі на цей рік

Мої цілі на цей місяць

Мої цілі на цей тиждень

Мої цілі для навчання

Мої цілі для хобі (особисті цілі)

Мої фінансові цілі

Лайфхак на мільйон!

Ціль повинна бути записана!
Так ти завжди будеш про неї пам'ятати,
й це додасть тобі сил для її досягнення!

КАТЕРИНА

Чекліст «Фінансове планування за 5 кроків»

- КРОК 1** Визначення фінансових цілей, яких ти хочеш досягти в майбутньому, наприклад, ноутбук, освіта, купівля автомобіля, власного житла, відкриття власної справи або навіть планування пенсії. Варто сформулювати цілі за методикою SMART.

Цікаво знати: заощадження на випадок непередбачуваних обставин, таких як втрата роботи, називаються «подушкою фінансової безпеки». Дізнатися про неї більше можна в § 6.

Приклад Катерини. Придбати у грудні цього року новий мобільний телефон на 2 сім-карти до 4 тис. грн, модель XI-P 2024 року випуску.

КРОК 2 Оцінювання свого фінансового стану шляхом аналізу доходів, витрат, життєвих ресурсів, майна та зобов'язань (тобто наявність кредитів або боргів). Цей крок дає змогу краще зрозуміти свою фінансову ситуацію та визначити, які дії необхідні для досягнення фінансових цілей.

Приклад Катерини. Маю заощадження 3500 грн. Скоро у друга буде день народження, отже, 500 грн із заощаджень витрачу на подарунок. Залишається 3000 грн. Решту 500 грн відкладу із кишенькових грошей протягом 3 місяців. Ще 500 грн отримаю в подарунок від рідних на День Святого Миколая.

КРОК 3 Створення бюджету, тобто плану доходів і витрат на майбутнє. Бюджет зазвичай складають на місяць. Бюджет — це конкретний план дій, як керувати доходами, скільки можна витратити і на що, скільки потрібно заощаджувати для досягнення цілей. Детальніше, як вести бюджет, будемо говорити у § 4.

Приклад Катерини.

	ЖОВТЕНЬ	ЛИСТОПАД	ГРУДЕНЬ	ВСЬОГО
Доходи	Кишенькові гроші: 600 грн (150 грн/тиждень)	Кишенькові гроші: 600 грн (150 грн/тиждень)	Кишенькові гроші: 600 грн (150 грн на тиждень) + 500 грн (подарунок)	2300 грн
Витрати	Булочки в буфеті: 20 грн/день x 22 дні = 440 грн + подарунок другу на ДН: 500 грн	Булочки в буфеті: 20 грн/день x 22 дні = 440 грн	Булочки в буфеті: 20 грн/день x 20 днів = 400 грн	1780 грн

Заощадження: **3500 грн** (наявні)

Розрахунок: **3500 грн** (заощадження) + **2300 грн** (доходи) – **1780 грн** (видатки) = **4020 грн** (можу витратити на фінансову ціль).

КРОК 4 Розробка плану заощаджень та інвестицій. Детальніше про заощадження будемо говорити у § 5–6, а про інвестиції — в 9 класі.

Приклад Катерини

Мета: заощадити **500 грн.**

Я отримую **150 грн** кишенькових грошей на тиждень.

Щоб заощадити **500 грн** за 3 місяці, мені необхідно щотижня:

- заощаджувати **39 грн**;
- витратити не більше **111 грн**.

Розрахунок: **500 грн** (необхідна сума) / 3 місяці (13 тижнів) = **166,67 грн** на місяць (**38,47 грн** на тиждень необхідно заощаджувати).

150 грн (кишенькові на тиждень) – **38,47 грн** (заощадження) = **111,53 грн** (можна витратити на тиждень).

КРОК 5 Перегляд і моніторинг. Час від часу переглядай свій фінансовий план та відзначаай прогрес та успіхи. За потреби його можна коригувати до власних життєвих обставин і набутого досвіду.

Приклад Катерини. *Щосуботи я буду перевіряти свої фактичні заощадження, чи відповідають вони моєму задуму, щоб за необхідності покращити фінансовий план.*

Завдання «Моє фінансове планування життя»

№	Заповни	Використовуй підказки
КРОК 1	Моя фінансова SMART-ціль, яку я хочу досягнути: 	Визначення фінансових цілей, яких ти хочеш досягти в майбутньому, наприклад, ноутбук, освіта, купівля автомобіля, власного житла, відкриття власної справи або навіть планування пенсії. Варто сформулювати цілі за методикою SMART
КРОК 2	Мої заощадження Мої кошти (кишенькові гроші, підробіток, подарунок тощо) 	Оцінка свого фінансового стану шляхом аналізу доходів, витрат, життєвих ресурсів, майна та зобов'язань (тобто наявність кредитів або боргів). Цей крок дасть змогу краще зрозуміти свою фінансову ситуацію та визначити, які дії необхідні для досягнення фінансових цілей

№	Заповни				
КРОК 3		МІСЯЦЬ 1	МІСЯЦЬ 2	МІСЯЦЬ 3	ВСЬОГО
	Доходи				
	Витрати				

Використовуй підказки

Створення бюджету, тобто плану доходів і витрат на майбутнє. Бюджет зазвичай складають на місяць. Бюджет — це конкретний план дій, як керувати доходами, скільки можна витратити і на що, скільки потрібно заощаджувати для досягнення цілей.

	Заповни	Використовуй підказки
КРОК 4	Буду заощаджувати / відкладати: ____ грн (щодня/щотижня/щомісяця) Це допоможе мені зібрати ____ грн У термін до _____	Розробка плану заощаджень та інвестицій.
КРОК 5	Я буду переглядати свій план (коли/як часто?) _____ _____ _____	Перегляд і моніторинг. Час від часу переглядай свій фінансовий план та відзначай прогрес та успіхи. За потреби коригуй до власних життєвих обставин та досвіду

Головна думка

Секрет досягнення цілей — їх ретельне планування, а також наполегливість у їх досягненні.

- Розстав власні пріоритети та визнач, які цілі ти хочеш досягнути.
- Використовуй методику SMART, щоб зробити цілі досяжними.
- Склади фінансовий план та визнач конкретні кроки для досягнення цілі. Успіхів!

Для хороших заробітків потрібні хороші знання.

Намагайтеся постійно вчитися, читати, розширювати кругозір. Дурням щастить тільки в казино, і то рідко.

БОДО ШЕФЕР

§ 4. Доходи і бюджет

Як ти вважаєш, як керувати своїми фінансами?

Завдання «Мої ідеї для підробітку»

Щоб знайти ідеї для власного підробітку, дай відповідь на запитання.

Які таланти, здібності, знання та вміння ти маєш?

Як ти любиш проводити час?

Чи потрібна твоїм друзям, родичам або сусідам допомога?

Чи є в тебе вдома речі, які ти можеш використати для підробітку?

Заповни табличку та проаналізуй свої можливості для підробітку.

Ідеї для підробітку, як я можу реалізувати свої таланти, вміння, знання й здібності (або інші життєві ресурси, див. § 1)?

1)

2)

3)

Скільки я можу отримати за цю роботу за один раз?

1)

2)

3)

Скільки я зможу отримати, якщо буду працювати протягом тижня?

1)

2)

3)

Скільки я зможу отримати, якщо буду працювати протягом місяця?

1)

2)

3)

Монетизуй свої навчальні досягнення!

Учні, які мають успіхи з якогось предмету (наприклад, англійської мови, алгебри, геометрії, фізики, хімії тощо) або взагалі гарно навчаються, можуть надавати за окрему плату послуги, щоб допомогти іншим учням підтягнути знання, або займатись з молодшими дітьми й виконувати з ними домашні завдання.

ЦІКАВО!

Про нетрудові або пасивні доходи ще говорять: гроші працюють на людину. Як ти гадаєш, що це означає?

Під час складання фінансового плану життя важливо планувати поступове збільшення частки пасивних доходів. Стан, коли людина може повністю забезпечити свої витрати за рахунок пасивних доходів називається *фінансовою незалежністю*. Тобто, людина може більше не працювати, а присвятити себе улюбленій справі, навіть якщо вона не приносить доходів (наприклад, волонтерство (більше про нього у § 16)).

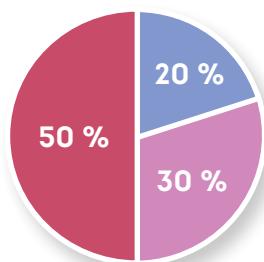
Завдання «Мій бюджет на місяць»

КРОК 1 Вибери спосіб планування бюджету, який підійде тобі. Обґрунтуй свій вибір.

Метод конвертів

Правило бюджету 50-30-20

Метод глечиків

КРОК 2 Ознайомся зі зразком «Аркуша управління власними витратами» та заповни бюджет на поточний місяць. Використовуй шаблон «Бюджет на тиждень» для обліку доходів, витрат та заощаджень як трекер для досягнення власних фінансових цілей (с. 68–87).

ПОРАДА Ведення бюджету є корисною фінансовою практикою в усі часи. Під час різних життєвих випробувань без ведення бюджету важко втримати фінансову стійкість.

Переваги ведення бюджету

Коли людина чи сім'я складає та веде бюджет, вона:

- отримує достовірну інформацію про свої доходи і витрати. Це необхідно, щоб успішно та регулярно відкладати гроші для досягнення фінансових цілей;

- розуміє, на що витрачаються гроші та в який спосіб можна зменшити витрати і знайти додаткові кошти для досягнення фінансових цілей;

- посилює свою фінансову дисципліну. Бюджет допомагає зменшити спокусу використати усі гроші на необов'язкові (другорядні) речі (так звані «емоційні, імпульсивні покупки») замість того, щоб спрямовувати їх на досягнення важливих фінансових цілей;

- може реалістично оцінити можливість обслуговувати кредит і наслідки від його оформлення. Ухвалення свідомих і виважених фінансових рішень стосовно позик допомагає запобігти потраплянню до боргової ями.

Отже, бюджет допомагає збалансувати надходження грошей та їх витрачання для досягнення поставлених фінансових цілей.

Головна думка

Для контролю за фінансами:

- визнач свої фінансові цілі;
- склади бюджет;
- відстежуй витрати;
- заощаджуй;
- періодично переглядай і коригуй за потреби свій бюджет.

Колись людина, котра заощаджувала гроші, вважалася скнарою, а тепер вона викликає захват.

КІРА ВЕРМОНД,

авторка книги «Таємне життя грошей»

§ 5. Заощадження

Як ти вважаєш, навіщо потрібні заощадження?

Завдання «Дослідження депозитів різних банків»

Проведи дослідження в інтернеті або відвідай самостійно чи з батьками відділення банків та ознайомся з пропозиціями по розміщенню депозитів від різних банків.

1. Назви три банки, які ти знаєш, запиши їх назви у таблиці.
2. Зайди на сайт кожного з цих банків і подивись, які умови депозитів вони пропонують. Заповни таблицю

Назва банку	Назва депозиту	Строк (місяці)	Ставка, %% річних	Право дострокового розірвання договору (так/ні)
1				
2				
3				

- Зроби висновок. Зазнач, який депозит і в якому банку ти рекомендуєш вибрати Олегу, а який — Ірині. Поясни, чим обумовлений твій вибір.

Депозит для Олега

Олег мріє про _____

Я рекомендую для Олега депозит _____ у банку
(назва)

Перевагами цього депозиту є: _____

Депозит для Ірини

Ірина мріє про _____

Я рекомендую для Ірини депозит _____ у банку
(назва)

Перевагами цього депозиту є: _____

Завдання «Фінансовий челендж "Качаємо фінансові м'язи"»

Ознайомся із умовами фінансового челенджу із заощаджень і вибери той, який до вподоби тобі. Можеш встановити власні умови, а також долучити друзів та знайомих, щоб було веселіше!

Челендж «Легкий старт»

Цей простий челендж підійде навіть для тих, хто ще не має досвіду заощаджень.

Що робити? Щодня відкладайте у скарбничку суму, яка дорівнює числу місяця.

1 жовтня = 1 грн

2 жовтня = 2 грн і так далі.

Строк: 2 тижні (або 14 днів).

Результат: за 2 тижня можна заощадити від 105 до 343 грн (якщо будеш заощаджувати з початку або ближче до кінця місяця).

Якщо будеш заощаджувати 31 день, збереш 496 грн, а за рік — майже 6000 грн!

Місячний челендж «Тільки п'ятірки»

Цей нескладний челендж вимагає дисципліни та регулярності.

Що робити? Кожен день відкладати фіксовану суму, наприклад, 5 гривень.

Строк: 31 день

Результат: 155 грн.

Якщо відкладати 20 гривень, то зможеш заощадити за місяць тривалістю 31 день 620 гривень. Якщо вирішиш продовжувати челендж протягом року (365 днів), зможеш заощадити близько 1825 грн або 7300 грн відповідно!

Челендж «Подвійний удар»

Цей челендж підійде для тих, хто готовий кинути виклик обставинам!
Що робити? Почни з 1 грн і наступного дня подвій суму, тобто заощади 2 грн, потім 4 грн, потім 8 грн і так далі.

Строк: 10 днів.

Результат: 1023 грн.

Якщо повторювати цей челендж щомісяця, то за рік можна зібрати 12 276 грн!

Обчисли, скільки зможеш заощадити, якщо почнеш з 2 грн?

ЦІКАВО!

Якщо випивати в день чашку кави або чаю за 15 грн — то за рік (365 днів) ти витратиш на це 5475 грн або 27375 грн за п'ять років.

Обчисли, скільки ти витратиш на смаколик або жувальну гумку за 30 грн, якщо купуватимеш їх щодня протягом року.

Я, _____,
 (зазнач своє ім'я та прізвище)

зобов'язуюся щодня з _____ до _____ протягом _____
 (дата) (дата)
 _____ відкласти _____ грн.
 (кількість днів) (вкажи суму)

Для цього я буду _____

_____.
 (зазнач, що потрібно буде робити, щоб виконати завдання челенджу)

По завершенню челенджу я матиму _____ грн заощаджень.
 Це моя мета! (вкажи суму)

Я можу використати ці заощадження для _____

Календарик успіху

День тижня	Зазнач у календарикі дату навпроти відповідного дня тижня та суму заощаджень			
Понеділок				
Вівторок				
Середа				
Четвер				
П'ятниця				
Субота				
Неділя				

Мої результати: грн.

Додаткові ідеї

Аналогічно можна влаштувати челендж «Домашня їжа» або «До школи пішки / на велосипеді».

Тоді ти не тільки заощадиш гроші, а ще й подбаєш про своє здоров'я!

Лайфхак на мільйон!

Налаштуй послугу автоматичного списання коштів на свій ощадний рахунок чи депозит за допомогою інтернет-банкінгу. У такому разі банк автоматично перераховуватиме кошти на заощадження, наприклад, з кожного переказу на твою картку або заощаджуватиме дріб'язок з кожного платежу карткою.

Головна думка

Заощадження навіть невеликих сум допоможуть зберегти суттєві суми грошей.

Справжній успіх — це не про те, скільки ви заробляєте, а скільки ви зберігаєте та інвестуєте.

РОБЕРТ КІЙОСАКІ

§ 6. «Подушка фінансової безпеки»

Як ти вважаєш, як зробити свою родину фінансово стійкою?

Завдання «Хто швидше?»

Микола заробляє **7000 гривень** після сплати податків і витрачає з них на поточні потреби **6500 гривень**. Таким чином, у нього залишається **500 гривень** щомісяця для заощаджень.

Микола вважає, що буде добре мати подушку фінансової безпеки на рік (тобто на 12 місяців).

Отже, йому потрібна подушка фінансової безпеки в розмірі $6500 \times 12 = \mathbf{78\ 000\ гривень}$.

Зібрати таку суму Микола зможе за $78\ 000 / 500 = \underline{\hspace{2cm}}$.

Оксана також заробляє **7000 гривень** після сплати податків, а витрачає з них **5000 гривень**.

Отже, у неї залишається $7\ 000 - 5\ 000 = \underline{\hspace{2cm}}$ гривень щомісяця для заощаджень.

Оксана теж хоче мати подушку фінансової безпеки на рік (тобто на 12 місяців).

Отже, їй потрібна подушка фінансової безпеки в розмірі $5\ 000 \times 12 = \underline{\hspace{2cm}}$ гривень.

Зібрати таку суму Оксана зможе за $\underline{\hspace{2cm}}$ місяців.

Відповідь:

Завдання «Подушка фінансової безпеки»

Виконай відповідно до інструкцій та обчисли розмір «подушки фінансової безпеки» для себе та своєї родини.

	Для родини	Для мене
Витрати на місяць, грн		
Кількість місяців	6	3
«Подушка фінансової безпеки», грн = витрати × кількість місяців		

Принцип «Спочатку заплати собі»

«...— Я знайшов дорогу до багатства, коли вирішив, що частка заробленого належить мені. Так ти й робитимеш.

— Але ж усе зароблене належить мені, чи не так? — спитав я.

— Аж ніяк, — відповів Алгаміш. — Чи не платиш ти гроші садівникові, взуттяреві?

Чи не купуєш за гроші їжу? Чи можеш прожити у Вавилоні, не витрачаючи грошей? Ти платиш усім, окрім себе».

Автор книги «Найбагатший чоловік у Вавилоні» Джордж Клейсон порівнює багатство з деревом, яке зростає з малого насіння. А кожне чергове заощадження — як живильна вода та гілки, на яких зростатимуть нові листочки. Якщо регулярно дотримуватися принципу «спочатку заплати собі», з часом з'явиться міцне та розлоге дерево, яке даруватиме затінок у спекотний день.

Таким чином заощадження з часом перетворюються на «подушку фінансової безпеки», забезпечать фінансову стійкість у часи економічних потрясінь та добробут для родини, а також дозволять втілити в життя мрії — фінансові цілі.

Принцип «Спочатку заплати собі» (англ. *pay yourself first*) також широко використовує у своїх творах Роберт Кійосакі, автор настільної гри «Грошовий потік» (англ. *Cashflow*), до нього приєдналися Бодо Шефер і багато інших фінансових радників та експертів. А ще цей принцип відомий як «золоте правило особистих фінансів».

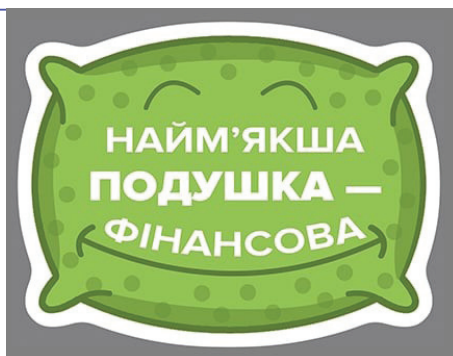

Головна думка

Щоб забезпечити фінансову стійкість:

- створи бюджет,
- плануй та контролюй доходи і витрати,
- сформуль «подушку фінансової безпеки» та резервний фонд на випадок непередбачуваних витрат,
- уникай боргів та фінансових авантур,
- підвищуй фінансову грамотність.

Я виріс в Англії, тому звик завжди носити із собою парасольку. Цей досвід я переніс і у фінансову сферу свого життя.

НАЙДЖЕЛ КАМБЕРЛЕНД, автор книги
«100 правил для майбутніх мільйонерів»

§ 7. Рахунок в банку

Як ти вважаєш, для чого потрібен рахунок у банку?

Завдання «Як отримати стипендію на свою картку»

Ознайомся із заявою на отримання стипендії та дізнайся, які дані потрібно надати Микиті, щоб оформити виплати стипендії на його картку.

Головному бухгалтеру
Університету «Унікум»
Коваленко Ірині

студента 1-го курсу
Макаренка Микити
контактний номер: 010 555 55 55

Заява

Прошу, починаючи з 1 вересня ____ року, після утримання податків та інших відрахувань перераховувати мою стипендію й інші виплати на рахунок за наступними реквізитами:

Рахунок одержувача: (IBAN) _____

Отримувач: (ПІБ) _____

Код ЄДРПОУ банку: _____

Номер картки: (16 цифр) _____

Реєстраційний номер облікової картки платника податків:
(РНОКПП) _____

Призначення платежу: Для зарахування стипендії

Дата _____

Підпис _____

ВАЖЛИВО

Зі стипендії, так само як із зарплатні сплачуються податки (ПДФО та військовий збір) (детальніше про податки в § 13 та 14). Податки зі стипендії сплачує заклад освіти, а студенти отримують на руки суму за мінусом податків («чистими»).

Так, начебто все зрозуміло. Отримувач це я, номер картки — 16 цифр — бачу, ЄДРПОУ банку — це юридичний код банку, у якому відкрито мій рахунок, знайду його в інтернеті, свій податковий номер я знаю, а ось що таке рахунок IBAN (див. у підручнику с.56)?

Завдання «Рахунок у банку»

Ознайомся в інтернеті з тарифами на відкриття рахунку в різних банках та заповни таблицю.

	Банк 1	Банк 2	Банк 3
Вид тарифу / комісії			
Комісія за відкриття рахунку			
Комісія за моніторинг неактивного рахунку			
Комісії за ведення поточних рахунків			
Комісія за проведення платіжної операції			
Комісія за видачу готівкових коштів: • зняття коштів у касі банку • зняття коштів у банкоматі			
Комісія за переказ коштів на депозит			
Комісія за оплату комунальних послуг та інших платежів			
Комісія за поповнення рахунку			
Інші			
Витрати на обслуговування рахунку за місяць, усього (грн)			
Витрати на обслуговування рахунку за рік, усього (грн)			

Лайфхак на мільйон!

Перекази можна легко зробити у платіжному застосунку банку або в онлайн-банкінгу. І якщо ти плануєш робити якісь платежі регулярно (наприклад, платити за послуги репетитора), то можеш одразу зберегти їх як шаблон. Тоді наступного разу необхідно буде тільки вказати суму переказу, а решта даних вже буде збережена. Створення шаблонів заощадить твій час.

Іноді перекази роблять через спеціальні стаціонарні платіжні пристрої самообслуговування, що зазвичай розташовані у торговельних центрах і магазинах, а також у відділенні банку.

ЦІКАВО!

Відкриваючи рахунок у банку, ти отримуєш можливість розраховуватись безготівково, тобто без використання готівки.

У розмовній мові безготівкові розрахунки можуть називати *кешлес*. Ця назва походить від відповідного англійського слова (*cashless*).

Безготівкові розрахунки надають можливість здійснювати платежі дистанційно 24/7 без необхідності відвідування банку або небанківської фінансової установи.

Це зручні платежі за допомогою платіжної картки в інтернеті, зі смартфона або електронного годинника зі спеціальною програмою.

Система, яка дозволяє людям здійснювати банківські операції (зокрема і платежі) через інтернет, називається *онлайн-банкінг*.

Головна думка

Банківський рахунок потрібний для надійного зберігання грошей, проведення платежів та розрахунків, а ще допомагає заощаджувати. Банківський рахунок — це швидко, безпечно, зручно і вигідно.

“Піклуйтеся про гроші, і вони піклуватимуться про вас.”

ДЖОРДЖ КЛЕЙСОН

§ 8. Платіжна картка

Як ти вважаєш, які можливості відкриває платіжна картка?

Завдання «Допоможи Гаррі»

Вибери правильну відповідь.

СИТУАЦІЯ 1 Сіріус Блек, хрещений Гаррі, пообіцяв переказати йому 3000 галлеонів (назва чаклунської грошової одиниці).

Яку інформацію повинен повідомити Гаррі своєму хрещеному, щоб отримати переказ з картки на картку?

А 16 цифр номеру картки	Г три цифри код безпеки CVC/
Б строк дії картки	СVV
В чотири цифри ПІН-коду	Д телефон банку

СИТУАЦІЯ 2 Здається Гедвіга, сова Гаррі, зголодніла. Отже Гаррі має сходити в магазин за кормом. Підкажи йому, що необхідно знати, щоб оплатити покупку картою в магазині? *(Вибери усі правильні варіанти.)*

А 4 цифри ПІН-коду	Г код безпеки
Б 16 цифр номеру картки	СVC/СVV
В строк дії картки та три цифри	Д телефон банку

Завдання «Вибір платіжної картки»

Проаналізуй і порівняй пропозиції кількох банків в інтернеті та вибери, яка картка видається тобі найбільш цікавою і чому.

Назва банку	Тип картки (дебетова, кредитна)	Назва картки
1		
2		
3		

Мені потрібна платіжна картка для _____

(розрахунків, переказів, збереження коштів, заощаджень тощо)

ПІДКАЗКА

Критерії під час ухвалення рішення: тарифи, умови використання, кешбек, ставки по депозитах, наявність відділення поруч, розгалужена мережа банкоматів, сучасний онлайн-банкінг, приязне обслуговування, дизайн сайту, курс купівлі-продажу валюти.

Я ознайомився / ознайомила з такими критеріями: _____

Я вибираю картку _____ від банку _____

Перевагами цієї картки є: _____

Найважливіше для мене під час вибору картки: _____

Головна думка

Платіжна картка — це зручно. Вона допомагає швидко й безпечно здійснювати розрахунки в магазині та інтернеті. Можна миттєво переказувати й отримувати кошти. Ефективно контролювати свої доходи і витрати у будь-який час допоможе онлайн-банкінг. А ще картка це вигідно, бо можна робити платежі й отримувати за це кешбек.

Хто дарма не витрачає, тому всього вистачає.

КІРА ВЕРМОНД

§ 9. Фінансове шахрайство

Як ти вважаєш, як вберегтися від фінансового шахрайства?

Завдання «Як уберегтися від фінансового шахрайства»

Ознайомся з матеріалами кампанії **#ШахрайГудбай** за посиланням:

<https://promo.bank.gov.ua/stopfraud/>

Запиши правила, як уберегтися від фінансового шахрайства.

ОБОВ'ЯЗКОВО:

ВАЖЛИВО:

ЗАВЖДИ ПОТРІБНО:

Глобальне дослідження Scamadviser, в якому брало участь населення 48 країн, свідчить, що 76 % людей упевнені, що зможуть ідентифікувати аферистів, однак 73 % з них, коли зіткнулися з шахрайством, все одно розголошують усі конфіденційні дані, необхідні зловмисникам.

Головна думка

Щоб захистити себе від фінансового шахрайства потрібно:

- бути поінформованим / поінформованою про види фінансового шахрайства;
- уміти виявляти ознаки фінансового шахрайства;
- знати і дотримуватися правил платіжної безпеки.

Це допоможе вчасно розпізнавати можливе шахрайство й ефективно йому протидіяти.

Більше цікавих фактів дізнайся за посиланням:

<https://harazd.bank.gov.ua/article/sahrajstvo>

Візьміть на себе повну відповідальність за власне фінансове життя. Інакше вам доведеться весь час хвилюватись і відчувати розчарування.

НАЙДЖЕЛ КАМБЕРЛЕНД

А ти правильно прикриваєш PIN-код?

Дивись, як треба!

Національний банк України

Київська міська рада

Потрапив до рук шахрая?

0 800 505 170

Телефонуй на гарячу лінію Кіберполіції

§ 10. Платіжна безпека

Як ти вважаєш, у чому полягають правила платіжної безпеки?

Дослідження «Ризики фінансового шахрайства у соціальних мережах»

Об'єднайтесь у команди по 5–7 учнів і проведіть дослідження з платіжної безпеки серед учнівства своєї школи для шкільної газети (сайту). Використовуйте надані інструкції.

Мета дослідження: підвищити рівень обізнаності учнів та учениць із платіжної безпеки у соціальних мережах.

Завдання

1. З'ясуйте, якими соціальними мережами користуються учні та учениці в школі або класі, вкажіть їх назви і відсоток користувачів / користувачок від загальної кількості однокласників та однокласниць.
2. Проаналізуйте можливі ризики, пов'язані з інформацією, якою учні та учениці діляться у соціальних мережах.
3. З'ясуйте, наскільки обізнані учні та учениці з правилами платіжної та кібербезпеки, сценаріями фінансового шахрайства, а також діями, які потрібно вчинити, якщо потрапити на гачок до шахрая. Для цього розробіть тест із 3–7 запитань за матеріалами § 9 та 10. Результати опитування допоможуть визначити рівень обізнаності учнівства. Поцікавтеся особистим досвідом учнів та учениць. Дізнайтеся, чи стикалися вони чи їх близькі або друзі чи подруги з випадками фінансового шахрайства.
4. Поділіться порадами, як допомогти зменшити ризики фінансового шахрайства у соціальних мережах відповідно до отриманих результатів і виявлених потреб учнівства.
5. Отримані результати оформіть у вигляді статті для шкільної газети чи публікації на шкільному сайті.
6. Презентуйте в класі посилання чи фото готової роботи.
7. Розподіліть ролі між учасниками та учасницями команди.

№	Ролі в команді	Завдання
1	Дослідник / дослідниця	Розроблення опитувальника та тестів для завдань 1–4: запитання та відповіді до них; формат проведення (анкетування, бесіда, інтерв'ю; у паперовому вигляді, онлайн, телефоном, чат-бот, гугл-форма тощо)
2	Інтерв'юер / інтерв'юерка	Проведення опитування учнівства згідно з наданими опитувальниками, фіксація відповідей. Передача отриманих даних аналітику для обробки
3	Аналітик / аналітикиня	Опрацювання та аналіз отриманих від інтерв'юера відповідей, підготовка діаграм, графіків, таблиць, формулювання висновків. Порада: зручно використовувати програму Microsoft Excel
4	Копірайтер / журналіст / копірайтерка / журналістка	Написання тексту за отриманими від аналітика матеріалами. За потреби долучає до співпраці дослідника, інтерв'юера та аналітика. Пропонує кілька варіантів влучного заголовку для дослідження
5	Дизайнер / дизайнерка	Розробка дизайну, візуальне оформлення, підбір кольорів і шрифтів для публікації, оформлення діаграм, графіків, таблиць, пропозиції щодо персонажів і фотографій, верстка готового тексту. Тісно співпрацює з журналістом і редактором
6	Редактор / редакторка	Вичитка готової статті після журналіста та дизайнера, пошук помилок, нелогічностей, уточнення матеріалу, доопрацювання. За потреби долучає до співпраці дослідника, інтерв'юера, аналітика й копірайтера
7	Менеджер / менеджерка проєкту	Відповідальний за проведення дослідження. Керує проєктом, визначає етапи, послідовність і строки проведення робіт, розв'язує конфлікти (за наявності), допомагає усім учасникам команди за запитом, контролює хід робіт та дотримання графіку. Домовляється про розміщення публікації у шкільній газеті чи на вебсайті

За потреби одна людина може виконувати кілька ролей.

ПОРАДА 1 Після розподілу ролей та ознайомлення із завданнями проведіть організаційну зустріч учасників команди, проговоріть етапи й строки роботи, визначте відповідальних на кожному етапі та дії з проведення дослідження (спільна група в месенджері, робочі зустрічі після уроків чи дзвінки в зумі).

ПОРАДА 2 Подумайте, як організувати хід роботи: послідовно чи паралельно (які саме етапи)?

Завдання «Мої нагадування з платіжної безпеки»

Склади для себе 3–5 корисних нагадування з платіжної безпеки.

Мої нагадування з платіжної безпеки

1. Завжди _____

2. Ніколи _____

3. Потрібно _____

4. Важливо _____

5. Слід _____

- Використовуй інформацію на освітніх ресурсах Національного банку України з фінансової грамотності:

<https://promo.bank.gov.ua/stopfraud/>

<https://promo.bank.gov.ua/payment-security/internet.html>

#ШахрайГудбай

83 % від загальної кількості випадків платіжного шахрайства за 2023 рік відбулися в інтернеті, водночас лише 17 % — через фізичні пристрої (торговельна мережа, банкомати, пристрої самообслуговування).

Головна думка

- Завжди тримай в секреті пін-код, паролі до онлайн-банкінгу й акаунтів у соціальних мережах, електронної пошти, коди (одноразових паролів) банків і мобільних операторів.
- Подбай про безпеку свого фінансового номеру.
- Використовуй сильні паролі та двофакторну автентифікацію для захисту своїх акаунтів.

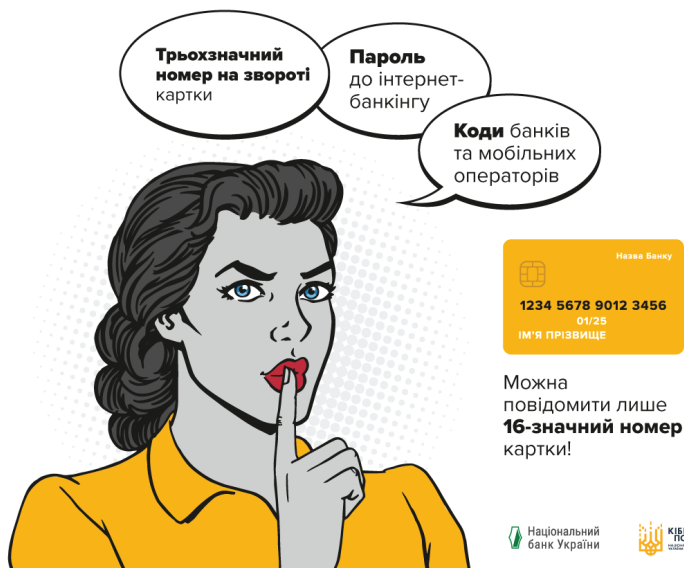
Дотримання цих простих правил платіжної безпеки дозволить суттєво знизити ризик фінансового шахрайства та зберегти гроші.

Пам'ятай, безпека особистих фінансів в твоїх руках!

“Якщо ви залишите вхідні двері відчиненими, не дивуйтеся, коли хтось увійде і поцупить ваші речі.”

НАЙДЖЕЛ КАМБЕРЛЕНД

Тримай в секреті!

§ 11. Основи працевлаштування

Як ти вважаєш, як знайти роботу мрії?

Завдання «Моя професія мрії»

Підприємлива людина завжди використовує усі наявні можливості. Підготуйся до своєї майбутньої професії вже зараз. Використай можливість навчання у своїй школі на повну.

Я мрію стати _____

Для цього мені потрібно вміти: _____

- Поміркуй, які предмети у шкільній програмі можуть допомогти тобі у досягненні твоїх професійних цілей. Які навички ти зможеш опанувати й розвивати на своїх щоденних заняттях у класі?

Предмети у моїй шкільній програмі	Навички, які я можу опанувати й розвивати на своїх щоденних заняттях в класі

Предмети у моїй шкільній програмі	Навички, які я можу опанувати й розвивати на своїх щоденних заняттях в класі

НАЙВАЖЛИВІШІ НАВИЧКИ ДЛЯ УСПІХУ

Творче мислення

Мотивація та рефлексія (самоусвідомлення)

Аналітичне мислення

Сервіс та клієнтоорієнтованість

Технологічна грамотність

Управління талантами

Допитливість та навчання впродовж життя

ШІ та великі дані

Стійкість, гнучкість та адаптивність

Системне мислення

ЦІКАВО!

Щороку, починаючи з 1970 року, на Всесвітньому економічному форумі в Давосі лідери держав, провідні політики, фінансисти та представники бізнесу збираються, щоб обговорити виклики, з якими стикається суспільство, спрогнозувати, яким буде майбутнє, і знайти дієві рішення.

КОРИСНО!

Знайти роботу, дізнатися про програми стажування або спеціальні молодіжні програми набору можна на **ярмарку вакансій**, які часто проводять заклади вищої освіти й центри зайнятості.

Лайфхак на мільйон!

Підпишись на сторінки компаній, де ти хотів би /хотіла би працювати, у соціальних мережах, відвідай сайти з пошуку роботи і стеж за вакансіями у смартфоні.

Головна думка

Обирай ту професію, яка тобі до душі, адже робота займає значну частину життя. Успіху можна досягнути у будь-якій професії. Використовуй свої знання та вміння.

Будь готовий / готова докладати зусиль, проявляти наполегливість, старанність, відповідальність і терплячість.

Важливо! Працюй за трудовим договором і сплачує податки.

Лайфхак на мільйон!

Роби те, що любиш, і люби те, що робиш.

“**Знайди себе і будь собою:** пам’ятай, на Землі немає іншої такої людини, як ти.”

ДЕЙЛ КАРНЕГІ

§ 12. Бути підприємцем

Як ти вважаєш, у чому секрет успішного підприємця?

Завдання «Презентація власної бізнес-ідеї за одну хвилину»

КРОК 1 Ознайомся з інформацією, які галузі економіки вважаються перспективними для відновлення України, та вибери одну з них, у якій тобі було б цікаво реалізувати власну бізнес-ідею.

Пріоритетні галузі для відбудови України за даними Міністерства економіки України у інвестиційному гайді 2024 року:

- розвиток аграрного та продовольчого сектору України;
- відновлення критично важливої інфраструктури в містах, що постраждали від війни (житло, реконструкція та будівельні матеріали);
- транспорт і логістика (будівництво нових терміналів, розвиток експортної логістики, відновлення доріг, мостів, тунелів, а також покращення морського, річкового та залізничного транспорту);
- сприяння «зеленому» переходу України (розвиток відновлюваної енергетики; підвищення енергоефективності традиційної генерації; інвестиції в зберігання та транспортування енергії; розвиток водневої енергетики, яка може використовуватись для легкових автомобілів, опалення та енергетики; екологічна металургія та «зелена» сталь (екологічна чиста сталь));
- фармацевтичний та медичний сектори: виробництво вакцин, модернізація та будівництво медичних закладів;
- інформаційні та комунікаційні технології та цифрові технології: інфраструктурні проекти, розвиток людського капіталу та інвестиції в технології.

Повний текст інструкції англійською мовою: <https://cutt.ly/8eDCNwxk>

Моя бізнес-ідея буде у сфері _____

КРОК 2 Продумай власну бізнес-ідею у вибраній сфері у вигляді ліфтової презентації відповідно до наданих інструкцій.

Ліфтова презентація	
Назвіть себе та свою ідею	
Що робить вашу ідею особливою	
Для кого цей продукт, які проблеми він вирішує	
Запрошення до співпраці, показати свої переваги	

ЦІКАВО!

Термін *ліфтова презентація* (або англ. *Elevator Pitch*) з'явився в США. Підприємці намагалися «спіймати» потенційних інвесторів під час поїздок в ліфті та швидко зацікавити їх своїми ідеями.

Колись саме так у 1998 році Сергій Брін і Ларрі Пейдж змогли отримати 100 тисяч доларів для створення Google.

Корисні поради під час підготовки

- Подумай про свого співрозмовника / свою співрозмовницю: що його / її хвилює, які в нього / в неї потреби, що може викликати його / інтерес?
- Використовуй мислення win/win!
- Пам'ятай про час! У тебе є 60 секунд!

КРОК 3 Виконай за інструкцією в підручнику (с. 97–98).

Завдання «Історія успіху, що надихає»

Знайди в інтернеті історії заснування бізнесу відомими підприємцями в Україні. Яка з цих історій найбільше тебе надихнула? Запиши її нижче.

Для мене історія успіху, що надихає, така: _____

Він / вона жив / жила у _____

(населеному пункті)

_____. Він / вона займався / займалась
(столітті / роках)

Він відомий / вона відома тим, що _____

Мене найбільше вразило те, що _____

Ця історія навчає мене _____

“**Чи думаєте ви, що можете**, чи думаєте, що не можете — в обох випадках ви маєте рацію!”

ГЕНРІ ФОРД, засновник Ford Motor Company,
один з найбагатших людей усіх часів

Головна думка

“**Секрет успішного підприємства полягає в знаходженні балансу** прибутку та створення цінності для громади. Основні риси успішного підприємця: готовність до розумного ризику та наполегливість.”

§ 13. Податки: що, навіщо та як?

Як ти вважаєш, чи може існувати держава без податків?

Завдання «Які податки сплачує моя родина»

Дізнайся у членів своєї родини, які податки вони сплачують.

Наприклад, тітка Марина сплачує податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) та військовий збір, коли отримує заробітну платню.

Ім'я	Родинні зв'язки	Назва податку	Коли

ПОРАДА Не забудь записати податки, які сплатив / сплатила ти сам / сама!

Головна думка

Податки можна назвати «ціною державних послуг (суспільних благ)». Ще в стародавні часи податки збирали для проведення військових кампаній, розвитку інфраструктури та забезпечення інших потреб держави. Сучасні податки фінансують державні видатки, впливають на розвиток економіки та допомагають забезпечувати соціальні потреби населення, зокрема в захисті, правопорядку, доступній медицині, освіті, будівництві та утриманні в належному стані доріг, мостів тощо. Також за рахунок податків виплачуються соціальна допомога та пенсії.

200 франків (Монтеск'є) — французька банкнота в серії «Відомі художники і вчені» випускалася Банком Франції з 1981 по 1994 роки, нині позбавлена статусу законного платіжного засобу.

Державні доходи — це частина, що виділяється кожним громадянином зі свого майна для того, щоб спокійно користуватися всім іншим.

ШАРЛЬ ЛУЇ МОНТЕСК'Є, французький просвітитель, правознавець, філософ

§ 14. Податки в Україні

Як ти вважаєш, чому всім важливо сплачувати податки?

Завдання «Податки під час шопінгу»

Обчисли розмір податків, які твоя родина сплатила в магазині під час сімейного шопінгу протягом цього місяця.

Дата	Назва магазину	Покупки (продукти, одяг, взуття, техніка)	Назва податку	Сума
Всього, грн				

**Вимагайте
фіскальний чек
у продавця товару!**

Головна думка

Кожен українець зобов'язаний сплачувати податки. В той самий час він має право на суспільні блага, соціальний захист та податкову знижку. Податки — це обов'язок і відповідальність кожного громадянина.

Не питай, що твоя країна може зробити для тебе, запитай, що ти можеш зробити для своєї країни!

ДЖОН КЕННЕДІ, цитата із інавгураційної промови президента США (1961 рік)

Тустань — середньовічна наскельна фортеця-град і митниця XII–XVI століть, Львівська обл.

§ 15. Культура благодійності

Як ти вважаєш, що означає благодійність?

Практика «Щоденник вдячності»

Ця практика допоможе навчитися помічати те хороше, що є поруч, а ще додасть тобі сил і натхнення рухатися вперед у складні дні. Проаналізуй, що хорошого відбулось у твоєму житті.

Сьогодні

Цього тижня

Цього місяця

Протягом року

Кому ти найбільше вдячний / вдячна? _____

Хто тобі найчастіше допомагає? _____

Які добрі справи тобі зробили інші люди? _____

Кому б ти хотів / хотіла віддячити? _____

Як ти міг би / могла би допомагати іншим? _____

- Кожного дня записуй у щоденник три події, які відбулися з тобою протягом дня, за які ти вдячний / вдячна.

До речі, можна бути вдячним / вдячною також за життєві уроки та отриманий досвід, адже так ми здобуваємо нові знання і, якщо належно засвоїмо урок, то не зробимо більших помилок у майбутньому.

	Події, за які вдячний / вдячна		
День 1			
День 2			

	Події, за які вдячний / вдячна		
День 3			
День 4			
День 5			
День 6			
День 7			

- Зверни увагу, як змінюється твій настрій після цієї практики. Подякуй собі за зусилля!

Головна думка

Благодійність — це твій добровільний вибір допомагати розвитку та збільшенню добробуту громади у доступній формі та в законний спосіб, не очікуючи за це подяки чи персональної вигоди.

Благодійність — це українська традиція.

Байдуже, що у вас є, просто будьте за це вдячними. Вдячність — важливе почуття. Якщо ми не вміємо бути вдячними за ті речі, які маємо сьогодні, то не зможемо відчувати вдячність, коли матимемо більше. Вдячність — важливий ключ до щастя. Вам не знайти вдячної людини, яка буде нещасливою.

БОДО ШЕФЕР

§ 16. Бути добродійником / добродійницею

Як ти вважаєш, як займатися благодійністю правильно?

Завдання «Ідеї благодійних ініціатив для школярів»

КРОК 1 Які благодійні заходи можна організувати у школі? Запиши перелік ідей.

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.

КРОК 2 Обговоріть у класі, яку із запропонованих ідей благодійних ініціатив, ви хотіли би реалізувати.

Назва благодійного заходу: _____

Строк проведення: _____

Де буде відбуватись благодійний захід: _____

Яка мета благодійного заходу: _____

Хто буде отримувачем благодійної допомоги: _____

Хто буде задіяний у підготовці та проведенні _____

(ролі, учасники та обов'язки)

Як буде відбуватися збір коштів: _____

Хто буде відповідальним за збір коштів: _____

Як буде контролюватись збір, надання та ефективність наданої благодійної допомоги: _____

Де буде оприлюднено звіт про результати благодійного заходу та використання отриманих коштів: _____

Головна думка

Благодійність — це передусім відповідальність.

Пам'ятай: завжди перевіряй, кому та для чого ти хочеш допомогти, а також чи була ефективною надана допомога.

Що більше ми даємо, то більше отримуємо. Що більше ми даємо і беремо, то кращими стають наші стосунки з іншими людьми. Законність проста: щоб у вашому житті з'явилась радість, спочатку ви повинні подарувати її іншим. Якщо хочете любові — навчіться віддавати її першими. Якщо ж хочете уваги — давайте цю увагу іншим. Якщо прагнете матеріального достатку — допомагайте іншим досягнути матеріального добробуту. Найпростіший спосіб розбагатіти — допомагати іншим досягнути того, чого вони хочуть.

БОДО ШЕФЕР

ДЖЕРЕЛО НАТХНЕННЯ

Ти ялиною стань на вершині гори.
Ні — вербою в долині з'явись,
Стань царицею верб, від життя все бери,
А не зможеш — на кущ обернись.

Як не можеш ти стати кущем — стань травою,
Перехожому шлях звесели.
Хижим окунем бути не здатен? Плотвою
В річці стань й найхутчіше пливи.

Ми не можемо бути усі капітанами,
Хтось повинен і палубу мити.
Тут для всіх справи є — і великі, й малі,
Всю роботу потрібно робити.

Як дорогою бути не можеш — стежиною стань,
народитися сонцем не здатен —
стань променем в хащах,
Несуттєво — ти пан, чи пропав. Ціль одна:

Виявляй свої якості кращі.

Дуглас Меллок, американський поет (1877 – 1938)

ГЛОСАРІЙ

Альтернативна вартість, другий кращий вибір — це вартість (ціна) товару або послуги, від яких ти відмовляєшся. Наприклад, залишитися вдома чи піти з друзями на прогулянку і витратити свої кишенькові гроші. Будь-яке рішення про витрачання коштів має альтернативну вартість.

Багатофакторна автентифікація — для входу до акаунта, крім логіна й пароля, потрібно ввести код підтвердження, що приходить на смартфон, електронну скриньку або у відповідний застосунок.

Бажання — це те, що людина прагне мати, досягнути, щось більше, ніж просте задоволення основних потреб. Наприклад, вечеря в ресторані, нові речі, гаджети, подорожі, розваги. Бажання відображають індивідуальні смаки, інтереси та цінності людини. Бажання можуть змінюватися із часом, зникати і з'являтися.

Банківський рахунок — це умовно обліковий запис клієнта в банку.

Бізнесмен / бізнесвумен — це людина, яка займається бізнесом з метою отримання прибутку. Він / вона зазвичай орієнтований / орієнтована на отримання стабільного прибутку і розширення бізнесу в уже відомих напрямках.

Благодійна організація — це неприбуткова організація, яка займається збором та розподілом ресурсів (грошей, речей, послуг) з метою надання допомоги тим, хто її потребує.

Благодійність — це коли люди допомагають іншим безкоштовно, не чекаючи на подяку. Це може бути матеріальна (грошима, речами, їжею) або нематеріальна (надання певних послуг) допомога.

Борг — це гроші або якась матеріальна річ, які одна людина позичила у іншої людини, і повинна повернути їх у майбутньому на визначених умовах.

Бюджет — це сукупність доходів і витрат за певний період часу (місяць, квартал, рік). Якщо людина живе одна і самостійно вирішує, як витрачати зароблені гроші, говорять про *особистий* бюджет. Бюджет сім'ї називається відповідно *сімейним*.

Вакансія — це вільна посада в трудовому колективі (штаті) компанії / установи / на підприємстві.

Валовий внутрішній продукт — вартість усіх товарів та послуг, які були виготовлені в окремій країні за визначений період часу.

Випробувальний термін — період часу, зазвичай до трьох (у окремих випадках — шести) місяців, під час якого роботодавець перевіряє працівника на придатність до виконання певної роботи, яка обов'язково оплачується, відповідність займаній посаді та корпоративній культурі компанії.

Витрати — це гроші, які ти витрачаєш на свої потреби й бажання. Витрати можуть бути *регулярні* (наприклад, харчування, зв'язок, транспорт), *тимчасові* (виплати за кредитом, на освіту) й *разові* (єдиний внесок, разова покупка).

Віртуальні (цифрові) картки не мають фізичного носія (пластику), тільки реквізити — це 16-цифровий номер, термін дії і трицифровий код, який потрібно вводити для підтвердження операції в інтернеті.

Волонтер — це людина, яка добровільно та безоплатно надає волонтерську допомогу.

Волонтерство — добровільна благодійна допомога, яка полягає в безоплатній діяльності, наданні послуг чи виконанні робіт.

Грошовий мул, або дроп (від англ. *to drop* — кидати) — це людина, яка допомагає злочинцям «відмивати» нелегальні кошти, отримані шляхом: торгівлі наркотиками та людьми, крадіжки з платіжних карток. Дроп отримує на свій поточний рахунок гроші від іншої людини (злочинця), перераховує ці гроші на інший рахунок або знімає готівку та передає злочинцю, за що отримує винагороду. «Грошові мули» несуть кримінальну відповідальність за співучасть у злочині (ст. 209 Кримінального кодексу України, що передбачає позбавлення волі на строк від 3 до 12 років).

Гуманітарна допомога — цільова адресна безоплатна допомога тим, хто цього потребує у зв'язку з соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, аварій, епідемій, екологічних, техногенних та інших катастроф, які створюють загрозу для життя і здоров'я населення.

Дебетова картка дає змогу здійснювати покупки або знімати готівку, використовуючи доступні кошти. Дебетова картка з овердрафтом, який є окремим видом кредиту. Дає змогу здійснювати покупки або знімати готівку, використовуючи доступні кошти. Така картка поєднує у собі властивості дебетової та кредитної карток. Борг за такою карткою погашається автоматично при зарахуванні коштів на цю картку (напри-

клад, після надходження зарплатні). Дебетові картки дають змогу здійснювати покупки або знімати готівку, використовуючи доступні кошти.

Депозит (вклад) у банку — це гроші, які ти кладеш у банк для зберігання на певний час. За те, що банк користуватиметься твоїми грошима в цей період, він нараховує відсотковий дохід (визначається як відсоток від суми вкладу). Людина, яка поклала гроші в банк на депозит, називається вкладником / вкладницею.

Депозит на вимогу — це вклад, який можна забрати в будь-який час.

Дохід — це гроші, які людина отримує протягом певного часу. Наприклад, кишенькові гроші від батьків, подаровані на свята гроші від рідних, зароблені гроші від підробітку. У дорослих людей — це стипендія, зарплата, пенсія, дохід від бізнесу, відсотки від депозиту тощо.

За джерелом походження доходи бувають *трудоі* (або активні) та *нетрудоі* (або пасивні).

За регулярністю отримання — *регулярні*, *тимчасові* (або сезонні) та *випадкові* (або разові).

Життєві ресурси людини — це все, що необхідно, щоб жити своїм щасливим і здоровим життям. До них належать фізичні, фінансові, емоційні, інтелектуальні, соціальні, духовні ресурси, а також час.

Заощадження — це відкладання грошей зараз, щоб використати їх у майбутньому.

Інвестор — це людина (організація, держава), яка вкладає гроші в різні проєкти (наприклад, купує цінні папери, як-от: акції, облігації, або інвестує в нерухомість, підприємства чи бізнеси) з метою отримання прибутку.

Інфляція — це зростання рівня цін на товари й послуги впродовж певного періоду часу. Інфляцію (або індекс споживчих цін) в Україні розраховує Державна служба статистики України, а Національний банк України робить прогнози інфляції.

Кешбек (англ. *cashback*) — це повернення твоїм банком частини витрачених грошей при покупках, здійснених за допомогою картки.

Краудсорсинг — це передача певних завдань широкому колу людей без укладення трудового договору на добровільній основі. Наприклад, публічні обговорення змін до законодавства чи тестування програмного забезпечення перед його впровадженням.

Кредитна картка надає можливість здійснювати покупки в кредит у межах ліміту, який попередньо встановив банк. За користування кредитною картою передбачена сплата відсотків.

Культура благодійності — це поведінка групи людей, для якої приたまною є звичка робити добрі справи.

Людський капітал у бізнесі — це працівники компанії. Інвестиції в людський капітал передбачають навчання працівників, проведення різноманітних тренінгів, які сприяють підвищенню їхньої продуктивності на роботі.

Матеріальна допомога — це надання речей першої необхідності, як-от одяг, їжа, медикаменти, обладнання тощо.

Мислення «win/win», або виграють обоє — це підхід до розв'язання проблем та взаємовідносин, в якому всі сторони угоди отримують вигоду або задоволення своїх потреб.

Найманий працівник / наймана працівниця — людина, яка працює за трудовим договором.

Непередбачувані витрати — це витрати, пов'язані із подіями або ситуаціями, які важко або неможливо спрогнозувати. Наприклад, природні катастрофи (землетруси, повені), медичні екстрені ситуації (наприклад, травми або хвороби), втрата роботи, аварії чи поломки (наприклад, поломки телефона, ноутбука або автомобіля), інші несподівані події.

Непрямі податки, або податки на споживання — це податки, що люди сплачують, витрачаючи гроші, а не отримуючи дохід (вони одразу включені в ціну товару чи послуги).

Об'єкт оподаткування — те, що оподатковується (доходи або майно).

Онлайн-банкінг — дистанційне банківське обслуговування, що дає доступ до рахунків і дає змогу здійснювати безготівкові банківські операції у будь-який час через інтернет.

Особистий фінансовий добробут — це результат правильного управління своїми фінансами й прийняття розумних фінансових рішень.

Ощадливість — це вміння людини раціонально витратити гроші і ресурси, зберігати їх, не витратити на непотрібні речі.

Підприємець — це людина, яка створює і розвиває власний бізнес. Він офіційно зареєстрований та бере відповідальність за всі аспекти бізнесу, включаючи фінанси, маркетинг та управління персоналом. Якщо бізнес працює успішно, то підприємець отримує прибуток. Підприємець може

працювати як індивідуально (самозайнята особа або мікропідприємство), так і залучати найманих працівників.

Підприємливість — це вміння перетворювати ідеї на спільну цінність. У широкому значенні — практична кмітливість, здатність активно діяти, ініціативність. У вузько економічному значенні — здібності людини до отримання прибутку з найменшими витратами.

ПІН (персональний ідентифікаційний номер) — це код до платіжної картки, який складається із чотирьох цифр.

Планування особистих фінансів (фінансове планування) передбачає, що ми складаємо бюджет, визначаємо джерела доходів, напрями витрат, фінансові цілі (коротко-, середньо- та довгострокові) й намагаємося їх досягнути, зокрема, роблячи заощадження.

Платіжна безпека — це заходи для захисту власних коштів, рахунків, даних платіжних карток, онлайн-банкінгу й інформації про фінансові операції (платежі та перекази) від шахраїв та кіберзлочинців.

Платіжна картка — це інструмент доступу до рахунку і здійснення платежів.

Податки — це плата за блага, які ми хочемо отримати від держави як громада (громадяни України). Це обов'язкові платежі, які громадяни та компанії сплачують державі для фінансування її діяльності, створення суспільних благ, таких як освіта, охорона здоров'я, інфраструктура, безпека тощо, та для погашення державного боргу.

Податковий агент розраховує розмір податку та сам перераховує його в бюджет із доходів працівників або вкладників.

Податковий період — період часу, протягом якого обчислюється і сплачується податок. Зазвичай це рік або квартал.

Податок на доходи фізичних осіб (скорочено — ПДФО) в Україні — це прямий податок, який стягується з доходів громадян. Він сплачується як із зарплатні (окладу), так і з премій, бонусів чи інших видів доходу.

«Подушка фінансової безпеки» — сума грошей для покриття непередбачуваних витрат або екстрених ситуацій, як-от втрата основного джерела доходів, наприклад роботи або годувальника (людини, яка матеріально забезпечує сім'ю). Формується на основі усіх витрат родини на період від 3 до 12 місяців.

Посада — місце працівника або працівниці в трудовому колективі (шта-ті) компанії / установи / на підприємстві, яке відповідає його / її кваліфі-

кації (знанням, вмінням та навичкам), досвіду роботи, передбачає виконання обов'язкових робіт, наділяє повноваженнями.

Потреби — це те, що є основним, необхідним або обов'язковим для життя, здоров'я, безпеки та добробуту людини (наприклад, їжа, вода, житло, медицина й освіта). Наприклад, щоб залишатися здоровою, людині потрібно дбати про якісне харчування та повноцінний сон.

Прямі податки стягують безпосередньо з доходів і майна платника податків.

Реєстраційний номер облікової картки платника податків (РНОКПП) — це цифровий код, необхідний кожному платнику податків для обліку в фіскальних органах.

Резервний фонд — це сума грошей, яка зберігається окремо від основного бюджету і призначена для забезпечення непередбачених витрат (разових), наприклад, ремонту, медичних витрат протягом місяця.

Скімінг — це вид шахрайства, коли шахрай робить копію платіжної картки за допомогою спеціального обладнання, яке встановлює на банкомат.

Соціальна інженерія — метод, за допомогою якого шахраї вводять людей в оману, щоб отримати від них важливу інформацію завдяки маніпуляціям, що базуються на таких людських емоціях як страх, довіра, цікавість або жадібність. Піддавшись на обман шахраїв, людина сама переказує їм гроші, розкриває конфіденційну інформацію про платіжну картку чи надає доступ до онлайн-банкінгу.

«Спочатку заплати собі» — принцип заощаджень, який полягає в тому, що частка заробленого належить самій людині.

Ставка податку — розмір податку, який зазвичай визначається в процентах від вартості об'єкта оподаткування.

Сталий розвиток — загальна концепція щодо необхідності пошуку балансу між промисловим розвитком країн, добробутом людства та турботою про екологію і нашу планету.

Строковий депозит укладається на визначений строк, наприклад, на 1, 3, 6, 9 місяців або рік тощо.

Суспільний добробут — це коли всі люди в суспільстві живуть у безпеці, добре і щасливо: у кожного є доступ до їжі, житла, освіти, медицини й технологій, відсутні загрози життю, в країні домінує верховенство права, свобода слова й волевиявлення, піклування про збереження довкілля. Коли в суспільстві панує добробут, люди почуваються впевнено, допомагають одне одному, що робить життя кожного кращим і прогнозованим.

Суспільні блага — товари або послуги, якими користуються усі люди, а фінансує їх створення держава зокрема за рахунок податків.

Телефонне шахрайство, або **вішинг**, це вид шахрайства, коли шахрай телефонує і переконує людину повідомити секретну (конфіденційну) інформацію або переказати гроші.

Трудова книжка — це документ, який веде роботодавець, що містить записи про прийняття на роботу, переведення з однієї посади на іншу, звільнення, заохочення й нагороди.

Трудовий договір — це угода між працівником і роботодавцем, що описує посаду працівника / працівниці та вид роботи, яку він / вона має виконувати; права та обов'язки працівника / працівниці і роботодавця; розмір заробітної платні; умови праці.

Фінансова допомога — це надання коштів (грошей) волонтерам або благодійним організаціям з метою закриття певних потреб реципієнтів (тих, хто потребує допомоги).

Фінансова культура — сукупність моделей поведінки щодо управління особистими фінансами. Фінансова культура людини формується на основі рівня її фінансової грамотності й охоплює дев'ять компонентів, які описують, як заробляти й раціонально витрачати гроші, платити податки, заощаджувати і інвестувати, управляти боргами, а також ділитися грошима, обговорювати фінансові питання, захищати персональні дані та навчатися фінансовій грамотності.

Фінансова стійкість — здатність витримати фінансові труднощі або несподівані витрати без серйозних проблем чи боргів.

Фінансова ціль — це товар (наприклад ноутбук) або послуга (подорож), на яку ти хочеш зібрати гроші.

Фінансове шахрайство — це нечесні або оманливі дії з метою заволодіння чужими грошима, майном або статками. *Шахрай* — це та людина, яка шляхом обману інших людей намагається привласнити чужі кошти.

Фінансовий борг — це гроші, які людина позичила у іншої людини або фінансової установи (наприклад, у банку) під відсотки. У підсумку повернути потрібно не тільки суму боргу, а й нараховані відсотки за користування кредитом.

Фінансовий добробут — це стан, коли людина має достатньо коштів для своїх потреб, упевнено визначає фінансові цілі й досягає їх, планує майбутнє.

Фінансовий контроль — це планування і контроль грошей, якими розпоряджається людина (тобто контроль за надходженням грошей, їх заощадженням та витрачанням).

Фінансовий номер телефону — це номер, прив'язаний до банківських рахунків. Він потрібен для використання послуги онлайн-банкінгу й для віддаленої ідентифікації клієнта під час звернення до банку.

Фінансові компетентності — це набір знань, умінь, навичок, необхідних для ефективного управління особистими фінансами.

Фіскальний чек — це розрахунковий документ, створений реєстратором розрахункових операцій (РРО або ПРРО) під час проведення розрахунків за продані товари чи надані послуги.

Фішинг (з англ. — риболовля) — це виманювання персональних даних в інтернеті, щоб незаконно заволодіти чужими коштами.

ФОП скорочено від **фізична особа-підприємець**. ФОПи можуть працювати самостійно або наймати на роботу працівників на базі трудового договору.

Фрилансер — людина, яка сама шукає собі проєкти, може одночасно працювати над кількома замовленнями. Його наймають для виконання певної чітко визначеної роботи (разового проєкту), наприклад, перекласти книгу, зробити фото- або відеозйомку чи провести весілля.

Цілі сталого розвитку — це ключові напрями розвитку країн, спрямовані на подолання бідності, захист довкілля, забезпечення миру та достатку для кожного.

Цінності — це глибокі переконання й головні принципи, які визначають, що є важливим у житті. Цінності можуть бути матеріальними (гроші, статки, майно) і нематеріальними (любов, дружба, освіта, сміливість, допитливість, щедрість, дбайливість тощо).

IBAN — Міжнародний тип кодування рахунків, який також використовують в Європі та різних країнах світу. В Україні IBAN має 29 символів.

SMART-ціль — це метод формулювання цілей, який дає змогу чітко зрозуміти, що саме потрібно досягнути, як розробити план дій та контролювати його виконання і результати. Для цього ціль потрібно зробити конкретною, вимірюваною, досяжною, реалістичною та обмеженою в часі.

**АРКУШІ
УПРАВЛІННЯ
ВЛАСНИМИ
КОШТАМИ**

БЮДЖЕТ НА МІСЯЦЬ

Мої кошти (те, що ти отримуєш на витрати)

Сума на початок місяця

 грн

Сума на кінець місяця

 грн

Заощадження (кошти, які ти відклав/відклала на свою ціль)

Сума на початок місяця

 грн

Сума на кінець місяця

 грн

ПОРАДА Заповнюй таблицьку на початку та в кінці місяця, відслідковуй, як змінюються твої доходи та заощадження на шляху до твоїх фінансових цілей.

Мої фінансові цілі (заповнюй на початку місяця: назва, сума)

1. _____ грн

2. _____ грн

3. _____ грн

4. _____ грн

5. _____ грн

Що треба купити / список покупок (заповнюй на початку місяця)

1. _____ грн

2. _____ грн

3. _____ грн

4. _____ грн

5. _____ грн

Важливі дати цього місяця (наприклад, дата — день народження сестри)

ПОРАДА

Заповнюй по початку місяця, зможеш вчасно подбати про подарунки чи підготовку до свята.

ДЛЯ НОТАТОК

БЮДЖЕТ НА ТИЖДЕНЬ 1

Трекер витрат за тиждень (сума — назва — дата)

1.		грн	
2.		грн	
3.		грн	
4.		грн	
5.		грн	
6.		грн	
7.		грн	
8.		грн	
9.		грн	
10.		грн	
11.		грн	
12.		грн	
13.		грн	
14.		грн	
15.		грн	
16.		грн	

Усього витрат за тиждень грн

ПОРАДА

Фіксуй усі витрати, які у тебе були, наприклад, 15 грн марш-трукта до школи 12 жовтня 2024.

Трекер доходів за тиждень 1 (сума — назва — джерело — дата)

1.		грн	
2.		грн	
3.		грн	
4.		грн	
5.		грн	
6.		грн	
7.		грн	
8.		грн	
9.		грн	
10.		грн	
11.		грн	
12.		грн	
13.		грн	
14.		грн	
15.		грн	
16.		грн	
17.		грн	

Усього доходи за тиждень грн

ПОРАДА

Фіксуй усі доходи, які у тебе були, наприклад, 35 грн кишенькові від тітки Марії 12 жовтня 2024.

Трекер заощаджень за тиждень 1

Ціль на тиждень: грн. (Скільки ти хочеш заощадити цього тижня?)

ПОНЕДІЛОК

 (дата) грн

ВІВТОРОК

 (дата) грн

СЕРЕДА

 (дата) грн

ЧЕТВЕР

 (дата) грн

П'ЯТНИЦЯ

 (дата) грн

СУБОТА

 (дата) грн

НЕДІЛЯ

 (дата) грн

ВСЬОГО ЗАОЩАДЖЕНО

 грн**ПОРАДА** Щодня фіксуй, скільки ти заощадив / заощадила у таблиці.

ДЛЯ НОТАТОК

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

БЮДЖЕТ НА ТИЖДЕНЬ 2

Трекер витрат за тиждень (сума — назва — дата)

1.		грн	
2.		грн	
3.		грн	
4.		грн	
5.		грн	
6.		грн	
7.		грн	
8.		грн	
9.		грн	
10.		грн	
11.		грн	
12.		грн	
13.		грн	
14.		грн	
15.		грн	
16.		грн	

Усього витрат за тиждень грн

ПОРАДА

Фіксуй усі витрати, які у тебе були, наприклад, 15 грн марш-трукта до школи 12 жовтня 2024.

Трекер доходів за тиждень 2 (сума — назва — джерело — дата)

1.		грн	
2.		грн	
3.		грн	
4.		грн	
5.		грн	
6.		грн	
7.		грн	
8.		грн	
9.		грн	
10.		грн	
11.		грн	
12.		грн	
13.		грн	
14.		грн	
15.		грн	
16.		грн	
17.		грн	
Усього доходи за тиждень			грн

ПОРАДА

Фіксуй усі доходи, які у тебе були, наприклад, 35 грн кишенькові від тітки Марії 12 жовтня 2024.

Трекер заощаджень за тиждень 2

Ціль на тиждень: грн. (Скільки ти хочеш заощадити цього тижня?)

ПОНЕДІЛОК

 (дата) грн

ВІТРОК

 (дата) грн

СЕРЕДА

 (дата) грн

ЧЕТВЕР

 (дата) грн

П'ЯТНИЦЯ

 (дата) грн

СУБОТА

 (дата) грн

НЕДІЛЯ

 (дата) грн

ВСЬОГО ЗАОЩАДЖЕНО

 грн**ПОРАДА** Щодня фіксуєш, скільки ти заощадив / заощадила у таблиці.

ДЛЯ НОТАТОК

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

БЮДЖЕТ НА ТИЖДЕНЬ 3

Трекер витрат за тиждень (сума — назва — дата)

1.		грн	
2.		грн	
3.		грн	
4.		грн	
5.		грн	
6.		грн	
7.		грн	
8.		грн	
9.		грн	
10.		грн	
11.		грн	
12.		грн	
13.		грн	
14.		грн	
15.		грн	
16.		грн	

Усього витрат за тиждень грн

ПОРАДА

Фіксуй усі витрати, які у тебе були, наприклад, 15 грн марш-трутка до школи 12 жовтня 2024.

Трекер доходів за тиждень 3 (сума — назва — джерело — дата)

1.		грн	
2.		грн	
3.		грн	
4.		грн	
5.		грн	
6.		грн	
7.		грн	
8.		грн	
9.		грн	
10.		грн	
11.		грн	
12.		грн	
13.		грн	
14.		грн	
15.		грн	
16.		грн	
17.		грн	

Усього доходи за тиждень грн

ПОРАДА

Фіксуй усі доходи, які у тебе були, наприклад, 35 грн кишенькові від тітки Марії 12 жовтня 2024.

Трекер заощаджень за тиждень 3

Ціль на тиждень: грн. (Скільки ти хочеш заощадити цього тижня?)

ПОНЕДІЛОК

 (дата) грн

ВІВТОРОК

 (дата) грн

СЕРЕДА

 (дата) грн

ЧЕТВЕР

 (дата) грн

П'ЯТНИЦЯ

 (дата) грн

СУБОТА

 (дата) грн

НЕДІЛЯ

 (дата) грн

ВСЬОГО ЗАОЩАДЖЕНО

 грн**ПОРАДА** Щодня фіксуєш, скільки ти заощадив / заощадила у таблиці.

ДЛЯ НОТАТОК

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

БЮДЖЕТ НА ТИЖДЕНЬ 4

Трекер витрат за тиждень (сума — назва — дата)

1.	____	грн	____
2.	____	грн	____
3.	____	грн	____
4.	____	грн	____
5.	____	грн	____
6.	____	грн	____
7.	____	грн	____
8.	____	грн	____
9.	____	грн	____
10.	____	грн	____
11.	____	грн	____
12.	____	грн	____
13.	____	грн	____
14.	____	грн	____
15.	____	грн	____
16.	____	грн	____

Усього витрат за тиждень грн

ПОРАДА

Фіксуй усі витрати, які у тебе були, наприклад, 15 грн марш-трукта до школи 12 жовтня 2024.

Трекер доходів за тиждень 4 (сума — назва — джерело — дата)

1.		грн	
2.		грн	
3.		грн	
4.		грн	
5.		грн	
6.		грн	
7.		грн	
8.		грн	
9.		грн	
10.		грн	
11.		грн	
12.		грн	
13.		грн	
14.		грн	
15.		грн	
16.		грн	
17.		грн	
Усього доходи за тиждень			грн

ПОРАДА

Фіксуй усі доходи, які у тебе були, наприклад, 35 грн кишенькові від тітки Марії 12 жовтня 2024.

Трекер заощаджень за тиждень 4

Ціль на тиждень: грн. (Скільки ти хочеш заощадити цього тижня?)

ПОНЕДІЛОК

 (дата) грн

ВІТРОК

 (дата) грн

СЕРЕДА

 (дата) грн

ЧЕТВЕР

 (дата) грн

П'ЯТНИЦЯ

 (дата) грн

СУБОТА

 (дата) грн

НЕДІЛЯ

 (дата) грн

ВСЬОГО ЗАОЩАДЖЕНО

 грн**ПОРАДА** Щодня фіксуй, скільки ти заощадив / заощадила у таблиці.

ДЛЯ НОТАТОК

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

БЮДЖЕТ НА ТИЖДЕНЬ 5

Трекер витрат за тиждень (сума — назва — дата)

1.	____	грн	____
2.	____	грн	____
3.	____	грн	____
4.	____	грн	____
5.	____	грн	____
6.	____	грн	____
7.	____	грн	____
8.	____	грн	____
9.	____	грн	____
10.	____	грн	____
11.	____	грн	____
12.	____	грн	____
13.	____	грн	____
14.	____	грн	____
15.	____	грн	____
16.	____	грн	____

Усього витрат за тиждень грн

ПОРАДА

Фіксуй усі витрати, які у тебе були, наприклад, 15 грн марш-трутка до школи 12 жовтня 2024.

Трекер доходів за тиждень 5 (сума — назва — джерело — дата)

1.		грн	
2.		грн	
3.		грн	
4.		грн	
5.		грн	
6.		грн	
7.		грн	
8.		грн	
9.		грн	
10.		грн	
11.		грн	
12.		грн	
13.		грн	
14.		грн	
15.		грн	
16.		грн	
17.		грн	

Усього доходи за тиждень грн

ПОРАДА

Фіксуй усі доходи, які у тебе були, наприклад, 35 грн кишенькові від тітки Марії 12 жовтня 2024.

Трекер заощаджень за тиждень 5

Ціль на тиждень: грн. (Скільки ти хочеш заощадити цього тижня?)

ПОНЕДІЛОК

 (дата) грн

ВІВТОРОК

 (дата) грн

СЕРЕДА

 (дата) грн

ЧЕТВЕР

 (дата) грн

П'ЯТНИЦЯ

 (дата) грн

СУБОТА

 (дата) грн

НЕДІЛЯ

 (дата) грн

ВСЬОГО ЗАОЩАДЖЕНО

 грн**ПОРАДА** Щодня фіксуй, скільки ти заощадив / заощадила у таблиці.

ДЛЯ НОТАТОК

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

МОЇ ДОХОДИ ТА ВИТРАТИ ПО КАТЕГОРІЯХ

Мої доходи за місяць по категоріях (заповнюй в кінці місяця)

_____		грн	_____		грн
_____		грн	_____		грн
_____		грн	_____		грн

ПОРАДА В кінці місяця проаналізуй доходи, які були в тебе протягом місяця та об'єднай їх по категоріях. В цьому тобі допоможуть сторінки «Трекер доходів за тиждень». Перелік можливих категорій доходів: *кишенькові, подарунок на свята, підробіток, пасивний дохід (відсотки по депозиту, кешбек) інше.*

Мої витрати за місяць по категоріях

1. _____		грн
2. _____		грн
3. _____		грн
4. _____		грн
5. _____		грн
6. _____		грн
7. _____		грн
8. _____		грн

ПОРАДА В кінці місяця проаналізуй витрати, які були в тебе протягом місяця та об'єднай їх по категоріях. В цьому тобі допоможуть сторінки «Мої витрати за тиждень». Перелік можливих категорій витрат: *транспорт, їжа / харчування, розваги, навчання (репетитор, книжки, канцприладдя), одяг, взуття, здоров'я, хобі, відпочинок, домашні улюбленці, зв'язок (телефон / інтернет), подарунки.*

МОЇ ДОСЯГНЕННЯ

Цього місяця більше з все я витрачав / витратила гроші на *(заповнюй в кінці місяця)*

Мої успіхи та досягнення за місяць *(заповнюй в кінці місяця)*

Мені вдалося

Я навчився / навчилася

Я дізнався / дізналася

Я прочитав / прочитала

Я пишаюсь тим, що

Я вдячний

 (кому) за те, що

Я вдячний собі, за те що

Оціни рівень задоволеності своїми досягненнями.
